

การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ ของนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี

พฤษมงคล จุลพูล¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) เพื่อรวบรวมแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม ผู้ให้ข้อมูลหลักใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง การวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 24 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 156 คน และผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่ม และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลแบบแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพรรณนาเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านบุคลากร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการวางแผน รวบรวมประชาชนชาวบ้านได้ จำนวน 139 คน มีภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 207 เรื่อง ระบบฐานข้อมูลจัดเก็บข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 9 ด้าน ผู้ดูแลระบบสามารถใช้งานภายในระบบด้วยการเพิ่ม แก้ไข และลบข้อมูล เพื่อจัดการข้อมูลต่าง ๆ ได้

คำสำคัญ: ฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

¹ สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Developing a database of local wisdom learning resources for student learning in the Border Patrol Police Schools in Border Patrol Police-Subdivision 24, Udon Thani province

Phursamongkhon Chunlapoon¹

Abstract

This research aimed at 1) studying the state of local wisdom learning resource management 2) gathering local wisdom learning resources 3) developing a database of local wisdom learning resources. Mixed-methods research was employed for this research. The primary informants were selected through purposive selection. Quantitative research included 24 administrators and teachers and qualitative research comprised 156 local scholars and 12 administrators and teachers. Research instruments consisted of a questionnaire, in-depth interview, focus group meeting and observation. Data were analyzed for frequency, percentage, mean and standard deviation as well as descriptive content analysis.

The research findings indicated that the overall state of local wisdom learning resource management was at a moderate level. When considering each aspect, the personnel aspect was found at the highest level while the planning aspect was rated at the lowest level. 139 local scholars and 207 local wisdom were gathered. The database of local wisdom learning resources was recorded into 9 aspects. The system administrator could access the system by adding, editing and deleting data for data management.

Keywords: Database of local wisdom learning resources, Learning resources, Local wisdom.

¹Department of Information Sciences, Udon thani Rajabhat University

บทนำ

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน หรือที่เรียกกันว่าโรงเรียน ตชด. เป็นโรงเรียนในสังกัด กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2499 โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ตามแนวชายแดน ทุรกันดารทางไกลการคมนาคม ต่อมาในปี พ.ศ. 2507 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรง รับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนไว้ในพระอุปถัมภ์ จากนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา โรงเรียน ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทาน พระราชดำริในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้แก่โรงเรียนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน และในปี พ.ศ. 2557 มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน จำนวน 196 แห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา สังคม และประเทศ โดยมีพระราชดำริในการดำเนินงานโครงการพัฒนาต่าง ๆ จำนวนมาก รวมทั้งโครงการ พัฒนาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 30 ปี เพื่อมุ่งหวังให้ เด็กและเยาวชนที่เป็นทรัพยากรสำคัญของชาติ มีโภชนาการที่ดี สุขภาพแข็งแรง รู้จักใฝ่เรียน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีความรู้และทักษะทางวิชาการและอาชีพ รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ ภาควิชาใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความเป็นไทย และมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนและประเทศชาติ โดยมี หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมดำเนินการและให้การสนับสนุนการดำเนินงาน (สำนักงานโครงการ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 2558, น. 1; 2553, น. 1-2)

นับตั้งแต่ทรงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมโอกาสและพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนจึงทรง มุ่งพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารเป็นเป้าหมายหลัก จึงได้มีการจัดทำแผนพัฒนาเด็กและ เยาวชนในถิ่นทุรกันดาร โดยสำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตามพระราชดำริขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2535 ฉบับที่ 1-3 พ.ศ.2535-2549 มีกรอบระยะเวลา 5 ปี โดยมีการระดมทรัพยากรทุกภาคส่วนร่วมกัน ส่งผลให้เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารเป็นจำนวนมาก มีโอกาสที่ดีขึ้น ถือเป็นการพัฒนาอย่างเป็นระบบเพื่อให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นแหล่งให้ การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดาร แต่อย่างไรก็ตามจากการประเมินแผน พบว่ายังมีหลายอย่างที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผน การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมเด็กยังไม่เห็น ผลชัดเจน อาจเนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น ทำให้คนที่อยู่ในถิ่น ทุรกันดารได้รับผลกระทบที่ตามมา ถือเป็นปัญหาวิกฤตของประเทศ จึงได้จัดทำแผนพัฒนาฉบับที่ 4 ขึ้น ในปี พ.ศ. 2550-2559 มีกรอบระยะเวลา 10 ปี โดยกำหนดวัตถุประสงค์สำคัญทั้งหมด 6 ด้าน โดยด้านที่สำคัญประการหนึ่งคือ การเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการอนุรักษ์และสืบ

ทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญา สาเหตุมาจากเด็กและเยาวชนไม่เห็นคุณค่า ละเลยวิถีชีวิตที่ดั้งเดิมของไทย ถูกครอบงำโดยวัฒนธรรมต่างชาติ จึงมีพระราชดำริที่จะปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนรู้จักวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดความภาคภูมิใจและรักท้องถิ่น (สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2551, น. 9-19)

เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยได้ละเลยภูมิปัญญาดั้งเดิมและรับเอาภูมิปัญญาตะวันตกเข้ามาในประเทศ จนนำมาซึ่งปัญหาการทำลายวัฒนธรรมไทยดั้งเดิม การที่จะอนุรักษ์และดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาไทยจะทำได้คือการจัดกระบวนการให้การศึกษาแก่คนในชาติ เพราะการศึกษาเท่านั้นที่จะช่วยนำภูมิปัญญาที่เป็นความภาคภูมิใจของชาติกลับคืนสู่สังคมไทย (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2548: 2) ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เช่น มาตรา 7 กระบวนการเรียนรู้ต้องปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น มาตรา 23(3) การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญการให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา มาตรา 27 สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น มาตรา 29 สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน ฯลฯ รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ และมาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ความรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, น. 4-19)

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ รร.ตชด.บ้านห้วยเวียงงาม รร.ตชด.บ้านเมืองทอง รร.ตชด.บ้านนาขมิญ และรร.ตชด.เทพภูเงิน เป็นโรงเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารและห่างไกลจากตัวอำเภอ และจังหวัด ก็มีการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสอดคล้องกับเนื้อหาสาระในหลักสูตรมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จากการลงพื้นที่พบว่า การจัดการเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนยังมีปัญหาหลายด้าน แต่โรงเรียนก็ให้ความสำคัญและพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีการใช้แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ในลักษณะให้ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาช่วยในกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียนตามความเหมาะสม และกิจกรรมการเรียนรู้นอกโรงเรียนยังมีน้อย เนื่องจากขาดแคลนงบประมาณ และขาดการมีส่วนร่วมกับชุมชน จึงเลือกใช้แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่คุ้นเคย เข้าถึงง่าย และสะดวก สาเหตุมาจากผู้บริหารและครูมีการโยกย้ายหรือสับเปลี่ยนหน้าที่บ่อยจนขาดความต่อเนื่องในการจัดการศึกษาให้

มีประสิทธิภาพ ครูไม่เพียงพอ ครูมีภาระหน้าที่รับผิดชอบมาก และขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ด้านการศึกษาที่จะทำหน้าที่ในการวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นทำให้มีผลกระทบต่อ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดการยอมรับ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และขาดการเชื่อมโยงระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ซึ่งองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจสูญหายไป

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี เพื่อจัดเก็บแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้านผู้มั่งคั่งความรู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน เอาไว้อย่างเป็นระบบ ให้สามารถสืบค้นได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว จึงมีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งจะทำให้โรงเรียนมีฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ก่อประโยชน์ต่อทั้งผู้สอนและ ผู้เรียน ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ลูกหลานได้รับความรู้และเกิด ความภาคภูมิใจ และประการสำคัญคือ เป็นการเข้าถึงแนวพระราชดำริ เพื่อร่วมพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้ด้อยโอกาสในถิ่นทุรกันดารห่างไกลอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและ เยาวชนในการอนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อรวบรวมแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed methods) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลหลักในการเก็บแบบสอบถาม (Questionnaire) ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนของรร.ตชด. สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 4 แห่ง ทั้งหมด 24 คน 2) การ

วิจัยเชิงคุณภาพ คือ 2.1) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviewing) ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 4 หมู่บ้าน ทั้งหมด 156 คน 2.2) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการประชุมกลุ่ม (Group meeting) ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนของรร.ตชด. สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 4 แห่ง แห่งละ 3 คน ได้แก่ ผู้บริหาร 1 คน และครูผู้สอน 2 คน รวมทั้งหมด 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) แบบสอบถาม ได้ขอความร่วมมือจากผู้บริหารและครูผู้สอน รร. ตชด. 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อบริหารจัดการข้อมูลในการสัมภาษณ์ ปราชญ์ชาวบ้าน 3) การประชุมกลุ่ม ได้จัดประชุมผู้บริหารและครูผู้สอนโดยนัดหมายวันเวลาที่ไว้ล่วงหน้าชัดเจน และ 4) การสังเกต ได้สังเกตเมื่อเข้าไปในโรงเรียนและชุมชน ทั้งนัดหมายและไม่ได้นัดหมาย

การพัฒนาฐานข้อมูล ทำการพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นเพื่อจัดเก็บข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับปราชญ์ชาวบ้าน และข้อมูลสำคัญต่าง ๆ มีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) **เก็บรวบรวมข้อมูล** ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักและนำข้อมูลไปวิเคราะห์โครงสร้างของข้อมูลเพื่อออกแบบและพัฒนาระบบฐานข้อมูล 2) **วิเคราะห์ระบบ** ทำการสร้างแผนภาพบริบท (Context diagram) ของระบบแสดงการไหลของข้อมูลระดับสูงสุดและภาพรวมการทำงานของระบบ 3) **ออกแบบ** ทำการออกแบบแบบจำลองความสัมพันธ์ของข้อมูล (ER-Diagram) และออกแบบฐานข้อมูลเพื่อใช้สำหรับจัดเก็บข้อมูลส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 4) **พัฒนาระบบ** ทำการพัฒนาเว็บด้วยภาษา PHP (PHP hypertext preprocessor) ระบบจะแสดงผลในรูปแบบภาษา HTML (Hypertext markup language) และใช้ระบบจัดการฐานข้อมูล MySQL 5) **ทดสอบระบบ** ทำการทดสอบการทำงานของระบบตามกระบวนการทดสอบโปรแกรม (Software testing) ได้แก่ 5.1) ทดสอบความถูกต้องของระบบ โดยทดสอบฟังก์ชันการทำงานส่วนต่าง ๆ 5.2) ทดสอบประสิทธิภาพของระบบด้านการรองรับข้อมูล การรองรับจำนวนผู้ใช้ ความเร็วในการแสดงผลข้อมูล และความง่ายต่อการใช้งาน และ 5.3) แก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้ระบบทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และ 6) **นำไปใช้งาน** ระบบฐานข้อมูลอยู่ในรูปแบบของฐานข้อมูลออนไลน์ใช้งานผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผ่านโปรแกรมแสดงผลเว็บไซต์ (Web browser)

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ผลการศึกษาและอภิปรายผลมีประเด็นสำคัญดังนี้

1. สภาพการจัดการแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของรร.ตชด. สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการดำเนินงาน 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านการใช้แหล่งการเรียนรู้ 5) ด้านการมีส่วนร่วม และ 6) ด้านการติดตามและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านบุคลากร ($\bar{X}=3.76$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการวางแผน ($\bar{X}=3.20$)

1.1 ด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ ผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และต้องการปฏิบัติงานตามแนวพระราชดำริในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็นการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระของหลักสูตร โดยมีการใช้แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะให้ปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ซึ่งจะเลือกปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถที่มีความคุ้นเคยและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และหากเป็นกิจกรรมการเรียนรู้นอกโรงเรียนยังมีน้อยเนื่องจากขาดแคลนงบประมาณแต่โรงเรียนก็ส่งเสริมให้ครูผู้สอนแสวงหาความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนเพื่อให้ครูผู้สอนได้มีความรู้และรู้จักปราชญ์ชาวบ้านมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ น้ำทิพย์ เจริญสุข (2548) พบว่า ผู้บริหารให้การสนับสนุนเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตร ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรมาจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและความต้องการของท้องถิ่น มีการนำภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรมมาใช้ในการทำหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนใหญ่นำเรื่อง ทำนา การปลูกผักสวนครัว การทำสวน การทำไร่ มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และยังสอดคล้องกับ สมพร พิระวงศ์ (2552) พบว่า สถานศึกษาได้เปิดโอกาสให้บุคลากรทัศนศึกษาดูงาน เนื่องจากสถานศึกษาให้ความสำคัญของบุคลากรที่มีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจัดกิจกรรมที่หลากหลายมีการนำแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ ซึ่งบุคลากรจะต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

1.2 ด้านการวางแผน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ทั้งนี้เพราะ โรงเรียนมีการวางแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เหมาะสมกับผู้เรียนน้อย จึงทำให้การวางแผนงบประมาณกับกิจกรรมการเรียนรู้นี้แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นน้อยตามมา อาจเป็นเพราะโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนยังไม่มีเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างเป็นระบบในการนำมาใช้ประโยชน์กับการเรียนการสอน เนื่องจากครูมีการโยกย้ายหรือสับเปลี่ยนหน้าที่บ่อย ครูไม่เพียงพอและมีหน้าที่รับผิดชอบมาก และขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาที่จะทำหน้าที่ในการวางแผนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งพระมหาสิรินธร สุรินโท บัวไข (2551) กล่าวว่า การ

นำภูมิปัญญามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาควรกำหนดเป็นแผนงานให้ชัดเจนหรือกำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับความสนใจเกี่ยวข้องกับผู้เรียนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ รัฐเขต ศรีเกื้อกุล (2552) พบว่า มีการวางแผนการนำวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การวางแผนพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้เรื่องการดำเนินการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา จัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ และจัดทำทำเนียบแหล่งเรียนรู้ การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา

2. การรวบรวมแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ รร.ตชด.

การรวบรวมแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า มีปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละด้าน คือ ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี และด้านโภชนาการ จึงนำเสนอประเด็นสำคัญ ดังนี้

2.1 ความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยเวียงงาม นาเมืองทอง นาชมภู และเทพภูเงิน ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม มีความเชื่อและศรัทธาต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ อาศัยภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตถึงแม้จะมีการรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ และวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาก็ตาม ชาวบ้านยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในการดำรงชีวิตและรู้จักปรับตัวที่จะอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านยังมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเครือญาติหรือเพื่อนบ้าน จึงเกิดความสนิทสนม คั่นเคย ความไว้วางใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ชาวบ้านยังคงยึดถือและสืบทอดภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน จึงเกิดเป็นองค์ความรู้ที่สั่งสมจากบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกหลาน ซึ่งสอดคล้องกับ สุชาติ บุรีรัตน์ (2553) พบว่า ชาวบ้านมีวิถีผูกพันกับป่า รักความสงบ คิดค้นหาวิธีสร้างความปลอดภัยให้กับชุมชนโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งพึ่งพา มีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม รู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดเพื่อการดำรงชีวิต รู้จักใช้ความเชื่อและพุทธศาสนาสร้างขวัญและกำลังใจให้กับชุมชน มีการเอื้ออาทรซึ่งกันและกันภายใต้ขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกัน ฐานะความเป็นอยู่ของคนในสังคมใกล้เคียงกัน ประสบการณ์และองค์ความรู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าของชุมชน

2.2 แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นรร.ตชด.

2.2.1 แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านห้วยเวียงงาม สรุปลักษณะ 9 ด้าน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 35 คน พบว่า มีแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเกษตรกรรมมากที่สุด

โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 10 คน ได้แก่ เพาะเลี้ยงกบ เพาะเลี้ยงไก่ ปลุกไฟรวก เพาะชำต้นไม้ ปลุกผักปลอดสารพิษ สวนยางพารา และน้ำหมักชีวภาพ ทั้งนี้เพราะชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และยังทำการเกษตรอย่างอื่นเป็นอาชีพเสริมเพื่อให้ครอบครัวมีอยู่มีกิน มีรายได้เพิ่มจากการขายผลผลิต ชาวบ้านมีการแสวงหาความรู้หรือเรียนรู้แล้วนำมาแนวคิดใหม่ๆ อันเป็นประโยชน์มาพัฒนาอาชีพของตนเองและหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มเพื่อดูแลผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นเศรษฐกิจของหมู่บ้านจึงขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ เอกชัย พุ่มดวง (2551) ได้รวบรวมองค์ความรู้ของอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พบว่า สาขาเกษตร การจัดการ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีผู้ทรงภูมิปัญญา จำนวน 6 คน เป็นผู้ทรงภูมิปัญญาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการทำเกษตร เช่น การทำการเกษตรปลอดสารพิษ การทำเกษตรอินทรีย์ การทำปุ๋ยชีวภาพ การปลูกกล้วยไม้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน และสามารถนำเอาองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์และสามารถต่อยอดจนเกิดเป็นองค์ความรู้ ภูมิปัญญาที่ขยายตัวต่อไปได้อีก

2.2.2 แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านนาเมืองทอง สรุปรวมทั้งหมด 9 ด้าน

ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 27 คน พบว่า มีแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรมมากที่สุด โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 12 คน ได้แก่ กระต๊อบข้าว กระดัง ไม้กวาด ทอเสื่อ ตะกร้า ไช หวด สวิง ช้อง และส้อม ทั้งนี้เพราะชาวบ้านมีเวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นช่วงฤดูร้อน โดยจะใช้วัสดุจากธรรมชาติที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นไม้ไผ่ กก และ กล้วยดอกแซม ชาวบ้านจะนำมาจักสาน ถัก และทอ ซึ่งจะทำขึ้นเพื่อใช้สอยในครัวเรือนและเป็นเครื่องมือทำมาหากินหรือเพื่อการแลกเปลี่ยนกับสิ่งของต่าง ๆ และหากมีจำนวนมาก ชาวบ้านจะนำไปขายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ชาวบ้านได้รับการถ่ายทอดการทำมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น โดยทั่วไปจะมีกรรมวิธีการสาน เช่น กระต๊อบข้าว กระดัง หวด และการถักทอ เช่น ไม้กวาด ทอเสื่อ ในรูปแบบเดิมที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สุนทร เกตุสุขชาติ (2552) พบว่า การผลิตเครื่องจักสานของชาวบ้านหนองเหียง อำเภอพนสนธิคม จังหวัดชลบุรี เกิดจากความจำเป็นในการดำรงชีวิต เนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านมีอาชีพทางเกษตรกรรมทำให้คนในหมู่บ้านต้องผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ขึ้นเอง ดังนั้นจึงนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ และเบญจา ลิขิตยิ่งวรา (2555) พบว่า หัตถกรรมเครื่องจักสานบ้านโนพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี เป็นงานหัตถกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษในท้องถิ่น เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ มีการนำวัสดุที่มีในท้องถิ่นคือ ไม้ไผ่ มาจักสานเป็นภาชนะต่าง ๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เช่น งานเกษตร ครัวเรือน และงานบุญ มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น

2.2.3 แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านนาขมภู สรุปลี้ทั้งหมด 8 ด้าน

ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 30 คน พบว่า มีแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรมมากที่สุด โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 9 คน ได้แก่ ทอผ้า ทอเสื่อ กระติบข้าว ช้อง และตะกร้า ทั้งนี้เพราะหัตถกรรมเป็นงานฝีมือที่ชาวบ้านได้ทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือหรือเครื่องใช้สอยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้รับการถ่ายทอดมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ตายายสู่รุ่นลูกหลาน โดยเฉพาะการทอผ้าจะมีปราชญ์ชาวบ้านมากกว่าหัตถกรรมประเภทอื่น เนื่องจากชาวบ้านได้ทอผ้าเพื่อใช้นุ่มห่มหรือใช้ในงานบุญประเพณีต่าง ๆ โดยจะทำในช่วงว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลัก และปัจจุบันชาวบ้านได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพบ้านนาขมภู ตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี โดยการตั้งกลุ่มอาชีพประชาชนในถิ่นทุรกันดาร ดำเนินการส่งเสริมอาชีพแก่สมาชิก การฝึกอบรม และพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เป็นการส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริม และมีรายได้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ วิลาวรรณ จันทรเพ็ญมงคล (2554) พบว่า กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านหันสามัคคี อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้ก่อตั้งขึ้นตามการส่งเสริมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยสมาชิกกลุ่มส่วนมากเป็นแม่บ้านที่ว่างจากการทำไร่ ทำนา ซึ่งบางคนมีพื้นฐานการทอผ้าจากรุ่นพ่อรุ่นแม่ ต้องการที่จะหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ และได้รับการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมงบประมาณ การตลาด การศึกษาดูงาน การแสดงสินค้าต่าง ๆ จากหน่วยงานองค์กรของรัฐ

2.2.4 แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านเทพภูเงิน สรุปลี้ทั้งหมด 8 ด้าน

ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 47 คน พบว่า มีแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรมมากที่สุด ซึ่งมีปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 11 คน ได้แก่ ไม้กวาด ทอเสื่อ บายศรี กระดัง และแห ทั้งนี้เพราะวิถีชีวิตของชาวบ้านมีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติจึงเกิดการนำวัตถุดิบที่มีตามธรรมชาติมาประยุกต์เป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ในครัวเรือนโดยเฉพาะการทำไม้กวาดจะมีปราชญ์ชาวบ้านมากกว่าหัตถกรรมประเภทอื่น เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของหมู่บ้านเป็นที่ลาดชันและ เป็นภูเขาจึงทำให้มีหญ้าดอกแหมจำนวนมากที่ขึ้นอยู่ตามไหล่เขา ชาวบ้านจึงนำมาทำไม้กวาด ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดมาถึงรุ่นลูกหลาน ชาวบ้านแต่ละครอบครัวจะทำไม้กวาดไว้ใช้เอง และทำเป็นอาชีพเสริม สอดคล้องกับ ดวงพร บุญอิน (2558) พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ของตำบลท่าแฝก อำเภอลำปลาย จังหัดอุดรดิติ์ มีการทำทอผ้า การจักสาน และการทำไม้กวาด ซึ่งการทำไม้กวาดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านห้วยผึ้ง บ้านผาผึ้งน้อย บ้านไผ่งาม บ้านอมมด ตำบลท่าแฝก อำเภอลำปลา จังหัดอุดรดิติ์ เนื่องจากภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับภูเขา จึงทำให้วัตถุดิบในการทำไม้กวาดมีมากพอ

2.3 การเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปราชญ์ชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยเวียงงาม นาเมืองทอง นาชมภู และเทพภูเงิน มีการเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากครอบครัว เครือญาติ เพื่อนบ้าน ในแบบดั้งเดิม ด้วยวิธีการบอกเล่า จดจำ สังเกต ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ลองผิดลองถูก เป็นลูกมือ และการปฏิบัติจริง จากวิถีชีวิตของชาวบ้านโดยมีการเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษและส่งต่อให้รุ่นลูกหลาน โดยเฉพาะด้านเกษตรกรรมเกี่ยวกับการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม เกี่ยวกับการทำอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้สอยในครัวเรือน ด้านโภชนาการเกี่ยวกับอาหารการกินและการถนอมอาหาร ด้านการแพทย์แผนไทยเกี่ยวกับการดูแลรักษาสุขภาพ ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณีเกี่ยวกับพิธีกรรม ความเชื่อที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยมงคล ไชยรบ (2554) พบว่า วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลอากาศ อำเภอบ้านดง จังหวัดสุรินทร์ มีการผลิตเครื่องจักสาน การตีเหล็ก การผลิตผ้าทอมัดหมี่ และการย้อมสีธรรมชาติ เน้นการถ่ายทอดเป็นรายบุคคลหรือตัวต่อตัว และการสอน สาธิตให้ดูเป็นตัวอย่างควบคู่กับการบอกเล่า และการซักถาม ในการถ่ายทอดให้บุคคลเป็นผู้ถ่ายทอดจะเป็นเครือญาติ เพื่อนบ้าน จะถ่ายทอดจากปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ให้ลูกหลาน ในเครือญาติของตนก่อนแล้วค่อยถ่ายทอดให้บุคคลอื่น และอัมพร ศรีประสิทธิ์ และคณะ (2550) พบว่า กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน จะมีการถ่ายทอดทักษะวิธีทำ คุณค่า และความเชื่อที่เชื่อมโยงกับงานหัตถกรรม นั้น ๆ ผ่านวิธีการบอกเล่า สาธิตให้ดู การฝึก และปฏิบัติจริง ซึ่งผู้ได้รับการสืบทอดมีทั้งแบบเจาะจงหรือรายบุคคล ได้แก่ ลูกหลาน เครือญาติ และลูกศิษย์

นอกจากนี้ปราชญ์ชาวบ้านยังมีการเรียนรู้จากหน่วยงานองค์กรต่างๆ ในแบบใหม่ ด้วยวิธีการศึกษาจากหนังสือ ตำรา และสื่อใหม่ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนกัน เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด ประสบการณ์ให้เกิดทักษะและความชำนาญ โดยเฉพาะด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้วยวิธีการศึกษาจากหนังสือ ตำรา สื่อใหม่ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนกัน สอดคล้องกับ สุนทร เกตุสุขาวดี (2552) พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาหัตถกรรมพื้นบ้าน บ้านหนองเหียง อำเภอน้ำยืน จังหวัดชลบุรี มีการถ่ายทอดการเรียนรู้จากการฝึกอบรมของหน่วยราชการ ซึ่งในอดีตการจักสานของหมู่บ้านได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ แต่ปัจจุบันมีการเพิ่มรูปแบบการทำจักสานแบบใหม่ เนื่องจากมีกรมพัฒนาชุมชน และ กศน.อำเภอน้ำยืน จังหวัดชลบุรี เข้ามาถ่ายทอดการเรียนรู้โดยนำชาวบ้านไปศึกษาดูงาน และนำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดให้กับคนในหมู่บ้านต่อไป

3. ความสัมพันธ์ของแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ รร.ตชด.

แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ รร.ตชด.บ้านห้วยเวียงงาม รร.ตชด.บ้านเมืองทอง รร.ตชด.บ้านนาขมภู และ รร.ตชด.บ้านเทพภูเงิน มีความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยโรงเรียนแต่ละแห่งมีแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งโรงเรียนสามารถใช้แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ นั้นได้ ขณะที่แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละด้านสามารถใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ได้มากกว่า 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์กับแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน 9 ด้าน มากที่สุด ทั้งนี้เพราะ รร.ตชด. แต่ละแห่งต้องการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพต่างๆ ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างจิตสำนึกหรือช่วยเหลือให้นักเรียนได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้านเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และนักเรียนสามารถนำไปสร้างงานสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ตนเอง และครอบครัวได้ สอดคล้องกับศรีวรรณ ทะสี (2554) พบว่า แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนไตรราษฎร์สามัคคี อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน แต่ละแห่งอาจสามารถจัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้มากกว่า 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อจัดตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งหมดสามารถใช้ประกอบการเรียนการสอนได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ แต่จำนวนแหล่งที่ใช้ประกอบการสอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้แตกต่างกัน โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีมีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถใช้ประกอบการเรียนการสอนได้มากที่สุด

4. การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ รร.ตชด.

ผลการพัฒนาระบบฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้าน มีการจัดเก็บข้อมูลไว้ในฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถสืบค้นได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว โดยมีข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 139 คน ได้แก่ บ้านห้วยเวียงงาม จำนวน 35 คน บ้านนาเมืองทอง จำนวน 27 คน บ้านนาขมภู จำนวน 30 คน และบ้านเทพภูเงิน จำนวน 47 คน และมีภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 207 เรื่อง จาก 9 ด้าน ได้แก่ ด้านเกษตรกรรม จำนวน 28 เรื่อง ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม จำนวน 53 เรื่อง ด้านการแพทย์แผนไทย จำนวน 12 เรื่อง ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 16 เรื่อง ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน จำนวน 12 เรื่อง ด้านศิลปกรรม จำนวน 11 เรื่อง ด้านภาษาและวรรณกรรม จำนวน 5 เรื่อง ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี จำนวน 51 เรื่อง และด้านโภชนาการ จำนวน 19 เรื่อง สรุปผลการพัฒนาระบบ ดังนี้

1) ระบบของผู้ใช้งาน ผู้ใช้สามารถเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งประกอบด้วยเมนูหลัก ได้แก่ 1) แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) ประชาชนชาวบ้าน 3) ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ตชด. 3) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชน 4) แผนที่เดินทาง และ 5) ติดต่อสอบถาม และผู้ใช้สามารถสืบค้นข้อมูลได้ตามความต้องการ ตามประเภทของแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหมู่บ้าน จากเงื่อนไข ชื่อประชาชน ชื่อเรื่อง หัวเรื่อง และคำสำคัญ การเข้าใช้ระบบฐานข้อมูล และการสืบค้นข้อมูลมีวิธีการที่ง่ายและไม่ซับซ้อน

2) ระบบของผู้ดูแลระบบ ผู้ดูแลระบบสามารถเข้าใช้งานภายในระบบด้วยการเพิ่ม แก้ไข และลบข้อมูล เพื่อจัดการข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ 1) ข้อมูลประชาชน 2) ข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ 3) ข้อมูลรร.ตชด. 4) ข้อมูลชุมชน 5) ข้อมูลสมาชิก 6) ภาพสไลด์ และ 7) ภาพทั่วไป โดยผู้ดูแลระบบสามารถทำการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงข้อมูลทุกส่วนได้ตาม

ฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ รร.ตชด. สามารถใช้จัดเก็บข้อมูลของประชาชนชาวบ้านที่มีองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญทั้ง 9 ด้าน คือด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี และด้านโภชนาการ เอาไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนที่ต้องการให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทุกแห่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลชื่อประชาชนชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ รร.ตชด.หรือนอกเขตพื้นที่เกี่ยวกับชีวประวัติ รูปภาพ และความเชี่ยวชาญ การพัฒนาฐานข้อมูลจึงก่อประโยชน์ต่อโรงเรียน และเป็นการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักอนุรักษ์ และเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง สอดคล้องกับ คมกริช ช้อนบุญ (2548) ได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิทยาการท้องถิ่นในจังหวัดระยอง ประกอบด้วยข้อมูล ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี และด้านโภชนาการ

นอกจากนี้ฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของ รร.ตชด. สามารถใช้งานง่ายโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จึงทำให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และผู้ดูแลระบบสามารถเพิ่มข้อมูล แก้ไขข้อมูล และลบข้อมูลได้ ทำให้โรงเรียนมีฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นปัจจุบัน สามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์เพื่อวางแผนด้านการเรียนการสอนกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และประโยชน์ต่อครู นักเรียน และบุคคลทั่วไป สอดคล้องกับ เบญจพร สายแวว (2555) ; Jewett (2006) ; Sebastian (2005) พบว่า ระบบฐานข้อมูลสามารถทำงานตามขอบเขตที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยผู้ดูแลระบบสามารถเพิ่ม ลบ แก้ไข และสืบค้นข้อมูลได้

บทสรุป

การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการรวบรวม ส่งเสริม และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งหมด 9 ด้าน ของชุมชนให้คงอยู่ และให้คนรุ่นหลังได้ตระหนักเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดกันมาจนถึงรุ่นปัจจุบัน การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อครูหรือนักเรียน โดยสามารถสืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือสามารถนำแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระในหลักสูตรจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ เกิดความเข้าใจ และเกิดภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของตนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ทำให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม ตลอดจนบุคคลทั่วไปก็สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างง่าย สะดวก รวดเร็ว หรือสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อศึกษาเรียนรู้หรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. โรงเรียนควรกำหนดแผนงานการนำแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้ชัดเจน และควรมีนโยบายนำปราชญ์ชาวบ้านมาถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่นักเรียนในโรงเรียน และควรจัดให้นักเรียนได้ศึกษาแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นภายนอกโรงเรียนด้วย
2. โรงเรียนต้องสร้างความเข้าใจ และความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น นักเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน ในการนำแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความภูมิใจ และหวนแหนในภูมิปัญญาของตนที่บรรพบุรุษถ่ายทอดไว้
3. โรงเรียนควรเก็บรวบรวมแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยใช้การมีส่วนร่วมจาก นักเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านให้คงอยู่ต่อไป และจัดเก็บหรือปรับปรุงฐานข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และเป็นปัจจุบัน
4. โรงเรียนควรมีประชาสัมพันธ์ฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน บุคคลทั่วไป และหน่วยงาน องค์กรต่างๆ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนให้เป็นที่รู้จัก และสามารถใช้ประโยชน์ฐานข้อมูลร่วมกันได้ต้องการ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- คมกริช ซ่อนบุญ. (2548). *การพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาและวิทยาการท้องถิ่นในจังหวัดระยอง บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- ชัยมงคล ไชยรบ. (2554). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลอากาศ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*.
- ดวงพร บุญอิน. (2558). *รูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของ โรงเรียนบ้านห้วยผึ้ง ตำบลท่าแฝก อำเภอบางละมุง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*.
- น้ำทิพย์ เจริญสุข. (2548). *ศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 12. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์*.
- เบญจพร สายแวว. (2555). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*.
- เบญจา ลิขิตยี่งวรา. (2555). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาจักสานอสาบ้านโพหัก อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี. ราชบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง*.
- พระมหาสิรินธร สุรินโท บัวไข. (2551). *การศึกษาสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*.

พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. (2548). การนำภูมิปัญญาไทยกลับคืนสู่สถานศึกษา. *รวมคำแห่ง*, 22(1), 1-9.

รัฐเขต ศรีเกื้อกุล. (2552). *การศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นในการพัฒนาการศึกษา โรงเรียนบ้านทรายทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4. การศึกษาอิสระ* ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

วิลาวรรณ จันทรเพ็ญมงคล. (2554). *การจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญาการทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ เพื่อการอนุรักษ์ : ศึกษากรณีบ้านห้วยสามัคคี หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านห้วย อำเภอสีคิ้ว จังหวัด นครราชสีมา. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ* ปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ศรีวรรณ ทะสี. (2554). *การจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนไตรราษฎร์สามัคคี อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริการการศึกษา* มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

สมพร พิระวงศ์. (2552). *การจัดการแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. การศึกษาอิสระปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ* บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2558). *รายงานการ ดำเนินงานโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ตาม พระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประจำปีการศึกษา 2557. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.*

_____. (2553). *เครื่องชี้วัดภายใต้แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ๑ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550 – 2559. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.*

_____. (2551). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ ๑ สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2550 – 2559. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.*

สุชาติ บุรีรัตน์. (2553). *การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองหัวคน ตำบลหนองหมื่นถ่าน อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด. ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา* สิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- สุนทร เกตุสุชาติ. (2552). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สาขาหัตถกรรมพื้นบ้าน : กรณีศึกษา เครื่องจักสาน บ้านหนองเหียง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- อัมพร ศรประสิทธิ์ และคณะ. (2550). *การศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เอกชัย พุ่มดวง. (2551). การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในชุมชน. *Journal of social Work*, 16(2), 94-104.
- Jewett, Tom. (2006). *Database design with UML and SQL*. Retrieved from <http://www.tomjewett.com/dbdesign/dbdesign.php>
- Sebastian. (2005). *Database design guide*. Retrieved from <http://www.smart-it-consulting.com/database/progress-database-design-guide/>